

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

ЧЕТВЪРТО ОТДЕЛЕНИЕ

ДЕЛО ЙОЧЕВА И ГАНЕВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

(Жалби № 18592/15 и 43863/15)

РЕШЕНИЕ

Чл. 14 (+ чл. 8) • Дискриминация • Пол • Семейно положение • Дискриминационен отказ на помощта за жив родител спрямо самотна майка на непълнолетни деца с неизвестен баща • Вътрешноправна разпоредба, основана на остаряло и стереотипно разбиране, че в семейството трябва задължително да има двама законни родители • Майка-жалбоподател е в сравнително подобна ситуация на преживели родители, чиито деца са законно признати от починалия родител • Разкриване на интимна информация и/или предприемане на правни действия за припознаване от страна на бащата като неоправдана предпоставка за равно третиране • Децата на неизвестни бащи са обективно лишени от грижи и закрила на един от родителите си по същия начин, както децата с един починал родител • Няма доказателства за измама

СТРАСБУРГ

11 май 2021 г.

ОКОНЧАТЕЛНО

11 август 2021 г.

Това решение е окончателно при условията на чл. 44 § 2 от Конвенцията. То може да бъде предмет на редакционни промени.

По делото Йочева и Ганева срещу България,

Европейският съд по правата на човека (Четвърто отделение), заседаващ като камера в състав:

Тим Ейке [Tim Eicke], *председател*,

Йонко Грозев,

Фарис Вехабович [Faris Vehabović],

Юлиа Антоанела Моток [Iulia Antoanella Motoc],

Армен Арутюнян [Armen Harutyunyan],

Пере Пастор Виланова [Pere Pastor Vilanova],

Ана Мария Гера Мартинс [Ana Maria Guerra Martins], *съдии*,

и Андреа Тамиети [Andrea Tamietti], заместник-секретар на

отделението,

като взе предвид:

жалби (№ 18592/15 и 43863/15) срещу Република България, подадени в Съда на основание чл. 34 от Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи („Конвенцията“) от две български гражданки, г-жа Катерина Бориславова Йочева („първата жалбоподателка“ или „жалбоподателка“) и г-жа Катерина Николова Ганева („втора жалбоподателка“), съответно на 15 април 2013 г. и 29 август 2015 г.;

решението за уведомяване на българското правителство („Правителството“) относно жалбите;

становищата на страните;

след закрити заседания, проведени на 16 март и 20 април 2021 г.,

постанови следното решение, прието на същата дата:

ВЪВЕДЕНИЕ

1. Делото касае оплаквания на жалбоподателките от дискриминация срещу тях като самотни майки, грижещи се за непълнолетните си деца с неизвестни бащи, поради отказа на властите да им отпуснат помощи, предоставяни на семейства, в които децата имат само един жив родител.

ФАКТИТЕ

2. Жалбоподателките са родени съответно през 1974 г. и 1966 г. и живеят в София. Първата жалбоподателка се представлява от г-жа Д. Марчева, адвокат, практикуващ в София. Втората жалбоподателка се представлява от г-н П. Борисов, адвокат, практикуващ в Перник.

3. Правителството се представлява от правителствения агент г-жа И. Станчева-Чинова от Министерство на правосъдието.

4. Фактите по делото, както са представени от страните, могат да бъдат обобщени по следния начин.

I. ЖАЛБА № 18592/15

5. Първата жалбоподателка е самотна майка, която живее с двете си деца, родени съответно през 2003 и 2006 г., и се грижи за тях.

A. Административно производство за изплащане на семейни помощи

6. На 30 септември 2013 г. първата жалбоподателка подава заявление по чл. 7, ал. 9 от Закона за семейни помощи за деца от 2002 г. („ЗСПД“), за семейни помощи за семейства на деца, които имат само един жив родител (вж. параграф 37 по-долу).

7. Дирекция „Социално подпомагане“ - Красно село („Дирекцията“) отказва да изплаща помощи на първата жалбоподателка със заповед, от 14 октомври 2013 г. Посоченото основание е, че нейното положение не отговаря на законовите изисквания в чл. 7, ал. 9 от ЗСПД; по-конкретно, не е представила документите, изисквани съгласно чл. 17, ал. 3, точки 13 и 14 от Правилника за прилагане на ЗСПД (вж. параграф 41 по-долу).

8. Първата жалбоподателка оспорва заповедта пред по-горестоящия административен орган, Регионалната дирекция „Социално подпомагане“ („Регионалната дирекция“), която я потвърждава на 4 декември 2013 г. По-конкретно, след като установява, че семейството на първата жалбоподателка се състои от нея и двете ѝ деца, Регионалната дирекция намира, че тя не е представила никакви доказателства, които да сочат, че децата ѝ са били припознати от баща им и че той е починал. Освен това жалбоподателката не е представила удостоверение, че децата са законни наследници на баща си („удостоверение за наследници“), нито удостоверение за семейно положение, показващо, че не е омъжена.

B. Съдебно обжалване относно изплащането на семейните помощи

9. Първата жалбоподателка обжалва заповедта пред съд.

10. Тя посочва, че е представила удостоверение, което показва, че бащата на децата е неизвестен. Що се отнася до удостоверението за наследници, за нея е било обективно невъзможно да представи такъв документ, тъй като произходът на децата от бащата не е установен. Освен това тя твърди, че отказът на администрацията да ѝ предостави въпросните помощи е незаконосъобразен, тъй като противоречи на чл. 6, ал. 2 от Конституцията, който забранява дискриминация, наред с останалото, по произход (вж. параграф 32 по-долу). Законната дефиниция на „деца с един жив родител“ в параграф 1, точка 9 от Допълнителните разпоредби на ЗСПД (вж. параграф 40 по-долу), не може да изключва деца, които не са били припознати от баща им. Ако законодателят е имал предвид чл. 7, ал. 9 от ЗСПД да се прилага само за

деца, един от родителите на които е починал, той е щял да изрази изрично това, използвайки формулировката „деца с един починал родител“ вместо сегашната формулировка „деца с един жив родител“.

11. Жалбоподателката се позовава на чл. 16 от ревизираната Европейска социална харта (вж. параграф 56 по-долу), чл. 23 от Международния пакт за граждански и политически права („МПГПП“ - вж. параграф 61 по-долу) и чл. 9 от Международния пакт за икономически, социални и културни права („МПИСКП“ - вж. параграф 62 по-долу).

1. Производство на първа инстанция

12. В решение от 14 март 2014 г. Административен съд София-град отменя заповедта на Дирекцията и връща преписката към нея, за да се произнесе по същество по искането на първата жалбоподателка в съответствие с мотивите, изложени в решението на съда.

13. Съдът постановява, че семейното положение на първата жалбоподателка съответства на това на „лице без сключен брак“ и че тя се грижи сама за двете си непълнолетни деца. В актовете за раждане на децата се посочва, че техният баща е „неизвестен“. По-нататък съдът отбелязва, че законът не прави разлика между деца, живеещи в семейства, определени в параграф 1 от Допълнителните разпоредби на ЗСПД (вж. параграф 39 по -долу), и деца от семейства, в които родителите не са женени. Недопустимо е да се поставят деца, чиито родители нямат сключен брак или не живеят заедно, или които не са припознати от бащите си, в по-неблагоприятно положение от това на децата, растящи в семейства, които отговарят на горната законова дефиниция. Съответно, майка и двете ѝ деца, които не са припознати от баща им, тъй като последният е неизвестен, представляват семейство по смисъла на горепосочената разпоредба. Следователно, такива деца имат само един жив родител, като се има предвид, че другият е неизвестен.

14. По-нататък съдът постановява, че отказът на административния орган да предостави въпросните помощи на първата жалбоподателка е в противоречие с чл. 3, ал. 1 от Конвенцията на ООН за правата на детето от 1989 г., която е в сила по отношение на България от 1991 г. (вж. параграф 60 по-долу). Отказът не е в най-добрия интерес на децата, при положение че техният интерес трябва да представлява първостепенно съображение в процеса на вземане на решения на всяка институция, независимо дали от частен или публичен характер. Съответно, ако законодателството гласи, че държавата предоставя помощи на деца на родител, чийто/чието съпруг/а е починал/а, разумно е да се заключи, че това се отнася и за деца само с един родител, независимо дали другият родител е починал или децата не са припознати от своя баща.

15. Съдът постановява още, че лишаването от въпросните помощи на семействата, в които единият от родителите е неизвестен или не е

припознал децата, ще доведе до дискриминация по признак социален статус спрямо живия родител. Законът предвижда помощите да се изплащат на семейства с деца, които имат само един жив родител, независимо от доходите на семейството. Следователно отпускането на такива семейни помощи трябва да се разшири за всички деца, които се отглеждат само от един родител. Поради отсъствието на втория им родител, тъй като е неизвестен, тези деца са в идентична ситуация с децата, един от родителите на които е починал.

16. Наистина, бащата не е длъжен да припознае дете, ако не иска да го направи; майката не разполага с никакъв правен механизъм, който да принуди бащата да припознае детето по собствена инициатива или да се ожени за нея. И в двата случая децата, живеещи в семейства само с един родител, имат едни и същи нужди. И в двата случая държавата има съответната отговорност да осигури приемливи условия за отглеждането им. Семейната помощ, която се полага на семействата по чл. 7, ал. 9 от ЗСПД (виж параграф 37 по-долу), е определена именно с оглед на нуждите на децата, живеещи в такива семейства. Фактът, че първата жалбоподателка е самотна майка, не може да се тълкува в ущърб на нейните деца и да се използва като мотив за отказ за предоставяне на семейството на гореспоменатата помощ. Следователно властите са длъжни да ѝ предоставят помощта, за да се грижи за децата си като единствен жив родител.

2. Производство на касационна инстанция

17. След обжалване от страна на Дирекцията, на 22 октомври 2014 г. Върховният административен съд („ВАС“) с окончателно решение отменя решението на долната инстанция и отхвърля жалбата на първата жалбоподателка срещу заповедта на Дирекцията от 14 октомври 2013 г. (вж. параграф 7 по-горе) .

18. ВАС приема, че първоинстанционният съд правилно е установил фактите, но е приложил грешно закона. По-конкретно, за одобрение на получаването на семейната помощ, предвидена в чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, е необходимо да се представят удостоверение за наследници и удостоверение за семейно положение в съответствие с изискването по чл. 17, ал. 3 , точки 13 и 14 от Правилника за прилагане на ЗСПД (вж. параграф 41 по-долу). Следователно основният въпрос е дали случаят се отнася до родител, който е преживял своя съпруг/съпруга и родител на децата им. Общите деца на починалия и преживелия родител следва да бъдат законни наследници на първия. Това е причината заедно със заявлението за семейни помощи да се изисква представянето на удостоверение, което свидетелства за тези факти. Също така има изискване родителят, който е подал заявлението, да не е в брак по време на заявяването.

19. Следователно първата инстанция погрешно е заключила, че

ключовият елемент е дали първата жалбоподателка като самотна майка и нейните деца представляват семейство. Вместо това същността на въпроса е дали има жив родител, който да не е сключил повторно брак. Следователно, оставащият въпрос е дали заложената законова разпоредба се прилага само за ситуации с полусираци, или и за ситуации с деца, които не са припознати от бащите си. За да се установи смисълът на тази разпоредба, а именно дали децата, които не са припознати, имат равни права с полусираците, е необходимо да се разгледат намеренията на законодателя.

20. По-конкретно, параграф 2 от законопроекта от 13 март 2012 г. за изменение на ЗСПД посочва, че причината за въвеждането на чл. 7, ал. 9 от ЗСПД е да се подобри защитата, достъпна за най-уязвимата група деца, а именно тези, които се отглеждат само от един жив родител. Логиката е, че оптималната среда за всяко дете е семейството, както и че съществуват повече трудности в грижите за дете, един от чиито родители е починал. Може да се заключи, че след като предоставя тази семейна помощ независимо от доходите на семейството, законодателят е предвидил тя да се прилага само по отношение на семейства, в които един от родителите е починал.

21. Това е било и заключението на Конституционния съд („КС“) в решение № 3 от 27 юни 2013 г., с което е отхвърлил искането на Омбудсмана да обяви за противоконституционен чл. 7, ал. 9 от ЗСПД по отношение на използваната в него дума „жив“ (виж параграфи 43-43 подолу). КС е постановил по-специално, че загубата на родител е най-важният фактор, влияещ върху дадена семейна среда. Децата, които са най-остро засегнати от загубата на родител, са на първо място тези, чиито двама родители са починали, и на второ място тези, на които един от родителите е починал. Идеята, която стои зад закона, е че има значителна разлика между ситуацията на дете, за което се грижи жив родител след смъртта на другия родител, и тази на дете, за което се грижи родител, който не е бил в брак. Във втория случай детето има право да предяви иск за установяване на произход от бащата. В резултат на такова действие детето ще стане част от друго семейство, с всички произтичащи от това лични и икономически последици. Това от своя страна е в най-добрия интерес на детето, тъй като е от решаващо значение за установяването на неговия правен статут.

22. КС правилно е определил, че положението на дете, чиито родители са починали, не е идентично с това на дете, за което се грижи родител, който е сам по различна причина. Въвеждането на различен режим на защита по отношение на тези две категории е оправдано с цел осигуряването на равна защита за децата, за които се грижи само един жив родител.

23. Това води до заключението, че широкото тълкуване на чл. 7, ал. 9 от ЗСПД противоречи на целите на закона. Широкото тълкуване на

разпоредбата би довело до наличието на много по-голяма група от значително различни случаи, които ще трябва да бъдат третирани еднакво, в нарушение на принципа на равенство пред закона. Това само по себе си би било несправедливо.

24. АССГ неправилно е приел, че отказът да се изплатят семейните помощи на първата жалбоподателка е в нарушение на чл. 3 от Конвенцията за правата на детето (вж. параграф 14 по -горе). Въпросната разпоредба предвижда, че държавите са задължени да гарантират, че децата получават необходимите за тяхното благосъстояние грижи и защита, като се вземат предвид правата и задълженията на техните собствени родители или други полагащи грижи лица, включително чрез всички необходими административни и законови мерки. Именно за да защити най-добрия интерес на детето, законодателят е въвел чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, тъй като той осигурява изискуемата грижа за деца, чиито родители са починали.

С. Статистически данни, предоставени от Правителството

25. Според информация, предоставена от българския Национален статистически институт, който е държавна институция, броят на децата с неизвестен баща, родени в страната между 2007 и 2015 г., е средно 12 400 годишно.

26. Към февруари 2017 г. по информация, предоставена от Държавната агенция за социално подпомагане, държавата изплаща помощи по ЗСПД на семействата на общо 640 952 деца, като конкретната помощ по чл. 7, ал. 9 от ЗСПД се изплаща на семействата на 10 570 деца с един починал родител.

II. ЖАЛБА № 43863/15

27. Втората жалбоподателка е самотна майка, която живее с непълнолетния си син, роден през 2007 г., и се грижи за него.

28. Тя се оплаква пред Комисията за защита от дискриминация („Комисията“), че семейството ѝ е дискриминирано в резултат на невъзможността ѝ да получи помощта, предвидена в чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, тъй като бащата на децата ѝ е неизвестен, а не починал. На 13 юни 2014 г. Комисията постановява, че чл. 7, ал. 9 от ЗСПД предвижда по-неблагоприятно третиране на семействата на деца само с един родител в сравнение със семействата, в които един от родителите е починал. Комисията постановява, че това е пряка дискриминация въз основа на „лично положение“, „произход“ и „семеино положение“.

29. Министерският съвет обжалва това решение. Втората жалбоподателка участва в производството като трета заинтересована страна и представя отговор на становището на Министерския съвет.

30. С решение от 17 декември 2014 г. Административен съд София-град отменя решението на Комисията. В решението се посочва, че то може да бъде обжалвано в рамките на четиринадесет дни от уведомяването на страните (вж. параграф 55 по-долу). Втората жалбоподателка е уведомена за решението на 22 декември 2014 г. Нито тя, нито Комисията обжалват решението. Поради това на 20 януари 2015 г. то става окончателно.

31. На 21 април 2015 г. втората жалбоподателка иска от Комисията информация относно развитието на случая и е устно уведомена от служител, че Комисията не е обжалвала решението. На 1 юли 2015 г. жалбоподателката подава писмо до Комисията, в което повтаря своето искане, но не получава отговор.

ПРИЛОЖИМА ПРАВНА РАМКА И ПРАКТИКА

I. ПРИЛОЖИМО НАЦИОНАЛНО ЗАКОНОДАТЕЛСТВО И ПРАКТИКА

A. Конституция

32. Чл. 6, ал. 2 предвижда, че всички граждани са равни пред закона, където терминът „граждани“ се отнася за всички лица, за които се прилага Конституцията. Не се допускат никакви ограничения на правата или привилегии, основани на раса, народност, етническа принадлежност, пол, произход, религия, образование, убеждения, политическа принадлежност, лично и обществено положение или имуществено състояние.

33. Чл. 14 предвижда семейството, майчинството и децата да се ползват от закрилата на държавата и обществото.

34. Чл. 32, ал. 1 предвижда неприкосновеността на личния живот на гражданите. Всеки има право на защита срещу незаконна намеса в личния и семейния му живот и срещу посегателство върху неговата чест, достойнство и добро име.

35. Чл. 47 предвижда, че отглеждането и възпитанието на децата до навършване на пълнолетие представлява право и задължение на родителите им и се подпомага от държавата. Майките се ползват от особена закрила на държавата, която им гарантира платен отпуск преди и след раждане, безплатна акушерска помощ, облекчаване на труда и други социални помощи. Съгласно същата разпоредба, децата, родени извън брака, имат равни права с родените в брака. Децата, останали без грижата на близките си, се намират под особена закрила на държавата и обществото.

B. ЗСПД

36. Чл. 7, ал. 1 от ЗСПД, добавен към ЗСПД и влязъл в сила на 1 януари 2013 г., предвижда, че месечните семейни помощи за дете, което не е завършило средно образование и не е навършило 20 години, се предоставят на семейства с ниски доходи, чиито деца отговарят на всички от следните условия: (а) не са настанени за отглеждане в държавна институция; (б) редовно посещават училище, освен ако това е невъзможно поради здравословни причини; и (в) живеят постоянно на територията на България.

37. По чл. 7, ал. 9 от ЗСПД в случаите, в които семейството включва деца със само един жив родител, доходите на семейството не се взимат предвид като условие за получаване на месечната помощ.

38. Чл. 7, ал. 2 от ЗСПД предвижда, че месечните семейни помощи, описани в чл. 7, ал. 1, се изплащат независимо от доходите на семейството също така и на роднини или приемни семейства, които се грижат за децата. Съгласно чл. 8д от ЗСПД месечните помощи се отпускат и за семейства с деца с трайни увреждания, независимо от дохода на семейството.

39. Съгласно параграф 1, точка 1 от Допълнителните разпоредби към ЗСПД, както е формулирано в относимия момент, "семейството" включва съпрузи или родители без сключен брак, които живеят в едно домакинство, или самотни родители и непълнолетни деца, както и деца над 18-годишна възраст, но не повече от 20 години, които все още не са завършили средно образование. „Децата“ включват родените в семейството, тези, които са припознати от родителите си, тези, които са осиновени, а също и доведените деца, с изключение на децата, които имат сключен брак.

40. Съгласно параграф 1, точка 9 от Допълнителните разпоредби към ЗСПД, въведен за първи път през 2012 г., „дете с един жив родител“ е непълнолетно дете или пълнолетно лице на възраст под 20 години, което все още не е завършило средно образование, на което единият от родителите (включително осиновители) е починал и което се отглежда от другия родител (включително осиновител), при условие че последният не е сключил нов граждански брак.

41. Чл. 17, ал. 3, точки 13 и 14 от Правилника за прилагане на ЗСПД към процесния момент предвижда, че месечните помощи за семейства с деца, които не са завършили средно образование, не са навършили 20 години и които имат само един жив родител, се отпускат въз основа на подадена молба-декларация, към която трябва да бъдат приложени удостоверение за наследници и удостоверение за семейно положение.

42. Съгласно чл. 17, ал. 3, точка 1, месечните помощи за деца, живеещи в семейства с ниски доходи, се изплащат при представяне на удостоверение, показващо доходите на семейството през предходните дванадесет месеца.

С. Решение на Конституционния съд от 2013 г.

43. В своето решение № 3 от 27 юни 2013 г. КС отхвърля искането на Омбудсмана да обяви чл. 7, ал. 9 от ЗСПД (вж. параграф 37 по-горе) за противоконституционен на база на използваната дума „жив“. Омбудсманът твърди, че щом законодателят е въвел привилегия за определена група хора, а именно деца само с един жив родител, елиминирайки семейния доход като критерий за допустимост за отпускане на семейните помощи, тази привилегия трябва да обхваща всички деца, които имат само един родител, тъй като те се намират в идентично положение с децата от първата група. КС признава, че в една правова държава законодателната власт е длъжна да третира еднакво подобните случаи и по различен начин различните случаи. Това е единственият начин да се гарантира равенство пред закона и справедливост в обществото. Поради това наличието на значителни различия изисква законодателната власт да се намеси и да разграничи приложимите правила, за да се постигне еднаква защита.

44. По-нататък КС отбелязва, че чл. 14 от Конституцията гарантира, че семейството се ползва от закрилата на държавата, а чл. 47, ал. 1 от Конституцията изисква държавата да подпомага родителите при възпитанието на техните деца (вж. параграф 35 по-горе). Децата с един жив родител без съмнение представляват уязвима категория, която се нуждае от защитата на държавата. Въпросът е дали законодателят е нарушил принципа за равенство пред закона, като е въвел привилегия само за една подгрупа от родителите, които сами отглеждат децата си.

45. КС намира, че съществуват значителни различия в рамките на по-обширната група от семейства с един родител, посочена от Омбудсмана. Семейства, в които единият родител се грижи за децата след смъртта на другия родител, едва ли биха могли да се считат за идентични със семействата, в които децата се отглеждат от един родител след развода на родителите и предоставянето на правото на родителските права на единия от тях. По-конкретно, въпреки че разводът прекратява брака на родителите, детето продължава да има двама родители. Съответно средата, в която израства това дете, значително се различава от средата на едно дете, което е полусирак. В първия случай детето се предполага да получава грижи и от двамата родители, тъй като разпределението на родителските права може да бъде променено, а и във всички случаи и двамата родители са отговорни за възпитанието на детето.

46. По същия начин има значителна разлика между положението на дете, отглеждано от единствения си жив родител след смъртта на другия, и дете, отглеждано от родител, който не е имал сключен брак и се грижи за детето сам. Във втория случай законният представител на детето може да предяви иск от името на детето за установяване на правните отношения на детето с другия родител. В резултат на такова

действие детето ще стане част от друго семейство, с всички произтичащи от това лични и икономически последици. Това от своя страна е в най-добрия интерес на детето, тъй като е от решаващо значение за установяването на неговия правен статут.

47. Това е и целта, заложена в чл. 47 от Конституцията, а именно идеята всяко дете да бъде с определен произход по отношение на двамата си родители като важна предпоставка за определяне на средата за грижите и възпитанието му. По същия начин чл. 7 от Конвенцията за правата на детето предвижда, че всяко дете има право да познава своите родители. Смъртта на родител автоматично прекратява връзката между този родител и детето и безспорно се отразява на неговото емоционално и психическо състояние. Семейството и детето претърпяват драстична промяна в резултат на обстоятелства извън техния контрол и в такива ситуации държавата се намесва, за да предостави помощ в грижите за детето, което е останало полусирак. Въвеждането на различен режим на защита по отношение на тези две категории е оправдано с цел осигуряването на равна защита за децата, за които се грижи само един жив родител.

48. В първоначалния си замисъл помощите за семейства с деца са предназначени за семейства, засегнати от независещи от тях фактори, които имат трайни отрицателни ефекти върху психологическото състояние на членовете на семейството. Невъзможно е да се третираат еднакво различните представители на една много широка група, без да се отчитат причините, поради които децата се отглеждат от самотен родител. Ако думата „жив“ бъде премахната от въпросната правна разпоредба, това би довело до несправедлив резултат, като се има предвид, че един и същ правен режим ще се прилага за различни по вид случаи. На свой ред това ще доведе до подобното третиране на различаващи се помежду си случаи, което ще доведе до нарушаване на принципа за равенство пред закона.

49. Целта на привилегията, въведена с чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, е да разграничи конкретна подгрупа случаи от съответната по-широка група. Разширяването на обхвата на привилегията към по-широката група случаи ще доведе до размяна в местата на двете съставни групи. Ако привилегията се приложи към цялата широка група от случаи на семейства с един родител, това би довело до ефект, обратен на желания резултат, а именно до ограничаване на правата на хората в специфичната подгрупа от случаи.

50. Причините за възникване на привилегията, въведена чрез ЗСПД, излизат извън характеристиките, изчерпателно изброени в Конституцията, въз основа на които е неприемливо да се ограничават права или да се предоставят привилегии. Няма пречка законодателят да въвежда допълнителни характеристики, въз основа на които определени групи хора биха могли да се възползват от определени привилегии,

стига това да не води до нарушаване на нормата на чл. 6 от Конституцията (вж. параграф 32 по-горе). С други думи, привилегиите не са дискриминиращи. Това на свой ред означава, че разликите в третирането в конкретния случай са оправдани от наблюдаваните разлики в по-широката група от семейства с един родител.

51. Чл. 3 от Конвенцията за правата на детето предвижда, че държавите са задължени да гарантират, че децата получават необходимите за тяхното благосъстояние грижи и защита, като се вземат предвид правата и задълженията на техните собствени родители или други полагащи грижи лица, включително чрез всички необходими административни и законови мерки. Именно за да защити най-добрия интерес на детето, законодателят е въвел чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, тъй като той осигурява изискуемите грижи за деца, чиито родители са починали.

D. Правилник за прилагане на Закона за социално подпомагане

52. Параграф 1, точка 3 от Допълнителните разпоредби на Правилника за прилагане на Закона за социално подпомагане предвижда, че „самотен родител“ е лице, което вследствие на овдовяване, развод или липса на граждански брак полага самостоятелни грижи за деца под 18 години или до 20 години, ако все още не са завършили средно образование.

E. Семейен кодекс

1. Припознаване на дете

53. Според чл. 65, ал. 1 от Семейния кодекс бащата може да припознае детето лично с писмено заявление пред длъжностно лице или с декларация с нотариално заверен подпис, подадена до длъжностното лице по гражданското състояние.

2. Иск за установяване на произход от бащата

54. Съгласно чл. 69 от Семейния кодекс иск за установяване на произход от бащата може да се предяви съдебно срещу бащата от страна на майката на детето в тригодишен срок от раждането, или от страна на детето до три години след навършване на пълнолетие. Съгласно чл. 129 от Семейния кодекс всеки родител може да представлява непълнолетното си дете. В тълкувателно решение (№ 5/78 от 21 февруари 1979 г.) пленумът на тогавашния Върховен съд пояснява, че съгласно закона (действащата към онзи момент разпоредба е идентична с чл. 69 от Семейния кодекс, който е в сила в момента), дете може да предяви иск за установяване на произход от бащата още преди да навърши пълнолетие. Това може да се направи от майката на детето,

действаща като законен представител на детето и упражняваща неговото право да предяви такъв иск.

Г. Закон за защита от дискриминация

55. Съгласно чл. 68 от Закона, решенията на Комисията за защита от дискриминация подлежат на обжалване в 14-дневен срок от съобщаването им на заинтересуваните лица.

II. ОТНОСИМИ МЕЖДУНАРОДНИ ДОКУМЕНТИ

А. Европейска социална харта (ревизирана)

56. Чл. 16 от ревизирания вариант на Европейската социална харта (“Хартата”), в сила за България от 1 август 2000 г., гласи следното:

Право на семейството на социална, правна и икономическа защита

“С цел да се осигурят условията, необходими за всестраниното развитие на семейството, което е основна клетка на обществото, договарящите страни се задължават да съдействат за икономическата, правната и социалната защита на семейния живот с такива средства, като социални и семейни помощи, данъчни облекчения, предоставяне на семейно жилище, помощ за новобрачните семейства и други подходящи мерки.”

57. Според тълкуването на разпоредбите на Хартата от Европейския комитет за социални права в Справочника му от 2018 г., защитата, предвидена в чл. 16 от Хартата, обхваща семейства с един родител. Приложното поле на чл. 16 във всеки случай не се ограничава до семейства, основани на сключен брак. Държавите-страни се ползват с право да избират средствата за усилията си да осигурят социална, правна и икономическа защита на различните видове семейства, които се срещат сред населението. От държавите-страни се изисква да гарантират защитата на уязвимите семейства, семейства с един родител и ромските семейства в съответствие с принципа на равнопоставеност в отношението.

58. Чл. Е от Хартата гласи следното:

Недопускане на дискриминация

„Упражняването на правата по тази Харта следва да бъде осигурено без дискриминация на каквато и да било основа, като раса, цвят на кожата, пол, език, религия, политически или други убеждения, национална принадлежност или социален произход, здравословно състояние, връзка с дадено национално малцинство, рождение или друго състояние.“

59. В решението си по колективна жалба (вж. *International Association Autism-Europe v. France*, жалба № 13/2002, решение по същество от 4 ноември 2003 г., параграф 52) Европейският комитет за

социални права отбелязва, че формулировката на чл. Е е почти идентична с формулировката на чл. 14 от Конвенцията. Комитетът приема, че чл. Е забранява не само пряката дискриминация, но и всички форми на непряка дискриминация и, че такава непряка дискриминация може да възникне, ако не се вземат надлежно предвид всички съответни различия, или ако не се предприемат адекватни стъпки, за да се гарантира, че правата и колективните предимства, които са отворени за всички, са наистина достъпни за всички. По-нататък в същото решение Комитетът постановява още, че включването на чл. Е като отделен член в ревизираната Харта показва засиленото значение, което авторите са дали на принципа за недопускане на дискриминация по отношение на постигането на различните материални права, съдържащи се в нея. Комитетът приема, че неговата функция е да спомогне за осигуряването на еднакво ефективно ползване на всички относими права, независимо от различията (пак там, параграф 51).

В. Конвенция за правата на детето

60. Чл. 3 от Конвенцията на ООН за правата на детето, подписана в Ню Йорк на 20 ноември 1989 г. и влязла в сила за България на 3 юли 1991 г., гласи следното:

- „1. Висшите интереси на детето са първостепенно съображение във всички действия, отнасящи се до децата, независимо дали са предприети от обществени или частни институции за социално подпомагане, от съдилищата, административните или законодателните органи.
2. Държавите – страни по Конвенцията се задължават да осигурят на детето такава закрила и грижи, каквито са необходими за неговото благосъстояние, като се вземат предвид правата и задълженията на неговите родители, законни настойници или на другите лица, отговорни по закон за него, и за тази цел те предприемат всички необходими законодателни и административни мерки.
3. Държавите – страни по Конвенцията, осигуряват институциите, службите и услугите, отнасящи се до закрилата или грижите за децата, да отговарят на стандартите, установени от компетентните власти, особено в областта на безопасността и здравеопазването и по отношение на числеността и пригодността на техния персонал и компетентния надзор над него.”

С. Международен пакт за граждански и политически права (“МПГПП”)

61. Чл. 23 от МПГПП гласи следното:

- „1. Семейството е естествената и основна клетка на обществото и има право на закрилата на обществото и държавата.
2. Правото на мъжа и жената да встъпват в брак и да образуват семейство се признава след навършване на брачната възраст.
3. Никакъв брак не може да бъде сключен без доброволното и пълно съгласие на

бъдещите съпрузи.

4. Държавите - страни по този пакт, ще вземат подходящи мерки, за да осигурят равенство в правата и отговорностите на съпрузите за встъпване в брак, по време на брака и при неговото разтрогване. В случай на разтрогване се вземат мерки за необходимата закрила на децата.”

D. Международен пакт за икономически, социални и културни права (“МПИСКП”)

62. Чл. 9 от МПИСКП гласи следното:

“Държавите страни по този пакт, признават правото на всяко лице на социална сигурност, включително и на обществени осигуровки.”

ПРАВОТО

I. ОБЕДИНЯВАНЕ НА ЖАЛБИТЕ

63. Имайки предвид сходния предмет на жалбите, Съдът намира за уместно да разпoredи тяхното обединяване (правило 42, параграф 1 от Правилника на Съда).

II. ТВЪРДЯНО НАРУШЕНИЕ НА ЧЛ. 8 И ЧЛ. 14 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

64. Жалбоподателките се оплакват, че, като изискват от тях като самотни майки да установят бащинство на децата си и да представят смъртен акт по отношение на бащите на децата като условие за получаване на семейна помощ, която се изплаща месечно на семейства с „деца с един жив родител“, властите нарушават правото им на зачитане на личния и семейния им живот, защитено по чл. 8 от Конвенцията. Освен това, тълкувайки израза „деца с един жив родител“ само като „деца с един починал родител“, властите са нарушили правото на жалбоподателките да не бъдат дискриминирани, тъй като властите не са признали, че категорията семейства с „деца с един жив родител“ включва и семейства с „деца, един от родителите на които е неизвестен“. В това отношение се позовават на чл. 14 във връзка с чл. 8 от Конвенцията.

65. Съответните разпоредби на Конвенцията предвиждат следното:

Чл. 8

„1. Всеки има право на неприкосновеност на личния и семейния...”

2. Намесата на държавните власти в упражняването на това право е недопустима, освен в случаите, предвидени в закона и необходими в едно демократично общество в интерес на националната и обществената сигурност или на икономическото благосъстояние на страната, за предотвратяване на безредици или престъпления, за защита на здравето и морала или на правата и свободите на другите.”

Чл. 14

„Упражняването на правата и свободите, изложени в тази Конвенция, следва да бъде осигурено без всякаква дискриминация, основана на пол, раса, цвят на кожата, език, религия, политически и други убеждения, национален или социален произход, принадлежност към национално малцинство, имущество, рождение или друг някакъв признак.“

А. Обхват на делото

66. Тъй като твърдяното дискриминационно отношение към жалбоподателите стои в основата на тяхната жалба, като се вземат предвид обстоятелствата по настоящото дело и като се има предвид, че е господар на класификацията по закон на фактите по жалбата (вж. *Radomilja and Others v. Croatia* [GC], № 37685/10 и 22768/12, §§ 114 и 126, 20 март 2018 г.), Съдът счита за подходящо да разгледа оплакванията на жалбоподателките единствено от гледна точка на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 8.

В. Допустимост

1. По отношение на жалба № 43863/15

67. Правителството твърди, че втората жалбоподателка не е изчерпала вътрешноправните средства за защита, като не е искала въпросната помощ да ѝ бъде отпусната, а също и не е обжалвала решението на Административен съд София-град. Алтернативно, не е спазила шестмесечния срок, тъй като е подала жалбата си до Съда повече от седем месеца, след като последното вътрешноправно решение по нейния случай е влязло в сила.

68. Втората жалбоподателка заявява, че ако има няколко налични възможни средства за защита, от нея се очаква да се възползва от едно от тях. Освен това е разчитала на Комисията да обжалва решението на съда на първа инстанция в производството за дискриминация, което първоначално е завела. Комисията не е обяснила необичайната си липса на инициатива и втората жалбоподателка счита, че тя не следва да бъде наказвана за това.

69. Съдът не счита за нужно да определя дали втората жалбоподателка е изчерпала вътрешноправните средства за защита, тъй като във всеки случай намира жалбата ѝ за недопустима поради неспазване на шестмесечния срок. В тази връзка Съдът отбелязва, че на 22 декември 2014 г. втората жалбоподателка е била уведомена за решението на съда на първа инстанция, с което е отменено решението на Комисията и след което не е имало по-нататъшно процесуално развитие на национално ниво. Това решение е станало окончателно на 20 януари 2015 г., тъй като не е обжалвано (вж. параграф 30 по-горе).

Така се е превърнало в окончателното вътрешноправно решение по нейното дело. Очевидно през април 2015 г. на втората жалбоподателка е било съобщено, че Комисията не е обжалвала решението (вж. параграф 31 по-горе). Въпреки това тя е подала жалба пред Съда на 28 август 2015 г., което е повече от шест месеца, след като решението е станало окончателно на 20 януари 2015 г.

70. Следователно жалба № 43863/15 не е подадена в срок и трябва да бъде отхвърлена в съответствие с чл. 35, ал. 1 и 4 от Конвенцията.

2. По отношение на жалба № 18592/15

(а) Съвместимост *ratione materiae*

71. Съдът последователно е приемла, че чл. 14 няма самостоятелно приложение, тъй като има действие единствено по отношение на „упражняването на правата и свободите“, защитени от другите материални разпоредби на Конвенцията и нейните протоколи. За да бъде приложим чл. 14, достатъчно е фактите по делото да попадат в обхвата на една или повече от тези разпоредби; нещо повече, забраната на дискриминация, залегнала в чл. 14, се разпростира отвъд упражняването на правата и свободите, които Конвенцията и Протоколите към нея изискват от държавите да гарантират. Тя се отнася и за онези допълнителни права, попадащи в общия обхват на всеки член на Конвенцията, които държавата доброволно е решила да предостави (вж. *Thlimmenos v. Greece* [GC], no. 34369/97, § 40, ЕСПЧ 2000-IV, и *E.B. v. France* [GC], № 43546/02, §§ 47-48, 22 януари 2008 г.).

72. Наистина, чл. 8 не включва право на семейни помощи и не налага никакво задължение за държавите да предоставят такива помощи. С оглед горното, Съдът е приемал, че родителският отпуск и свързаните с него помощи подкрепят семейния живот (вж. *Topčić-Rosenberg v. Croatia*, № 19391/11, §§ 37-38, 14 ноември 2013 г., с допълнителни препратки). Също, с отпускането на детски надбавки, държавите могат да „демонстрират уважението си към семейния живот“ по смисъла на чл. 8 от Конвенцията (вж. *Niedzwiecki v. Germany*, № 58453/00, § 31, 25 октомври 2005 г.). Така, семейните помощи и детските надбавки попадат в обхвата на чл. 8 (вж. *Konstantin Markin v. Russia* [GC], № 30078/06, § 130, ЕСПЧ 2012 (извадки); *Petrovic v. Austria*, 27 март 1998 г., §§ 26-29, *Reports of Judgments and Decisions* 1998-II; *Di Trizio v. Switzerland*, № 7186/09, §§ 60-62, 2 февруари 2016 г.; *Okpiz v. Germany*, № 59140/00, § 32, 25 октомври 2005 г.; и *Fawsie v. Greece*, № 40080/07, § 28, 28 октомври 2010 г.; вж. също *Weller v. Hungary*, № 44399/05, § 29, 31 март 2009 г., в контекста на помощта за майчинство). Съдът не вижда причина да се отклонява от тези заключения в настоящия случай, който се отнася до помощите за непълнолетните деца на първата жалбоподателка, предвидени в чл. 7, ал. 9 от ЗСПД (вж. параграф 37 по-

горе). Съответно, ако дадена държава реши да създаде схема за отпуски за отглеждане на дете, това трябва да бъде направено по начин, съвместим с чл. 14 от Конвенцията (вж. подобно, *Petrovic*, §§ 26-29, и *Konstantin Markin*, §130, и двете цитирани по-горе)

73. От това следва, че чл. 14, разглеждан съвместно с чл. 8, е приложим.

(b) Липса на значителна вреда

(i) Становищата на страните

74. Правителството твърди, че жалбата трябва да бъде отхвърлена в съответствие с чл. 35, ал. 3 (б), тъй като първата жалбоподателка не е претърпяла значителни вреди.

75. По-конкретно, ако искането ѝ на национално ниво би било удовлетворено, тя е щяла да получава 43,50 евро на месец общо за двете деца. Като се има предвид, че се е осигурявала на национално ниво на най-високия към онзи момент осигурителен месечен доход от 1100 евро, интересът ѝ да получава 43,50 евро на месец е бил незначителен. В допълнение към минималния личен интерес на жалбоподателката, въпросът не засяга структурен въпрос и нейният случай е надлежно разглеждан от няколко национални съдилища.

76. Първата жалбоподателка не се съгласява. Тя посочва, че тъй като въпросът, който е повдигнала, се отнася в еднаква сила за всички деца, които са изключени от системата на разискваната семейна помощ поради неустановено бащинство, въпросът всъщност засяга структурен проблем. Освен това е неприемливо държавата, която е отговорна за факта, че семейните помощи се изразяват в дребни суми, да използва аргумента за „незначителна вреда“ въз основа на това, че въпросните суми са пренебрежими.

77. Във всеки случай, като се има предвид възрастта на децата ѝ към момента на подаване на заявлението за получаване на помощи, семейството ѝ би имало право да получава 522 евро годишно общо за двете деца за период от осем години (докато по-голямото дете навърши пълнолетие). След това семейството би имало право да получи още 681,12 евро за три години за по-малкото дете, преди то да навърши пълнолетие. Общо семейството е щяло да получи 4 857,12 евро под формата на въпросните помощи, дори ако приложимите ставки не се увеличават през годините.

(ii) Преценката на Съда

78. Съдът подчертава, че, както е посочвано в предходната му практика (вж. *Mura v. Poland* (реш.), № 42442/08, § 20, 2 юни 2016 г., и *C.P. v. the United Kingdom* (реш.), № 300/11, § 41, 6 септември 2016 г.), целта на правилото за допустимост по чл. 35, ал. 3 (б) е да му позволи

да се съсредоточи върху своята основна мисия да осигурява правна защита на човешките права на европейско ниво.

79. Въпросът дали жалбоподателката е претърпяла „значителна вреда“ представлява основният елемент на правилото. Вдъхновен от общия принцип *de minimis non curat preetor*, този първи критерий на правилото се основава на предпоставката, че нарушението на право, колкото и реално да е то от чисто законова гледна точка, трябва да достигне минимално ниво на суровост, за да обоснове разглеждането му от международен съд. Оценката на това минимално ниво е по естество относителна и зависи от всички обстоятелства по случая. Тежестта на нарушението трябва да бъде оценена, като се вземат предвид както субективните възприятия на жалбоподателя, така и обективния залог в конкретен случай. С други думи, липсата на „значителна вреда“ може да се основава на критерии като финансовото въздействие на спорния въпрос или значението на делото за жалбоподателя. Субективното възприятие на жалбоподателя обаче не може само по себе си да бъде достатъчно, за да се заключи, че е претърпял значителни вреди. Субективното възприятие трябва да се оправдава от обективни основания (вж., *inter alia*, *C.P. v. the United Kingdom*, цитирано по-горе, § 42, с допълнителни препратки).

80. Съществуват още два критерия по чл. 35, ал. 3 (б). Вторият задължава Съда да разгледа делото във всеки случай, ако спазването на човешките права го изисква. Това би било приложимо, ако даден случай повдига въпроси от общ характер, засягащи спазването на Конвенцията, например дали е необходимо да се изясни задължение на държавите по Конвенцията или да се задължи ответната държава да разреши структурен недостатък (пак там, § 49). Накрая, третият критерий не позволява отхвърлянето на жалба, ако делото не е „надлежно разгледано от национален съд“ (пак там, § 51).

81. Разглеждайки настоящото дело, Съдът отбелязва, че в същността си жалбата на първата жалбоподателка се отнася до изключването на деца с неизвестен произход от бащата от помощта, предвидена в чл. 7, ал. 9 от ЗСПД и възникващото от това дискриминационно отношение, от което тя твърди, че страдат семействата на тези деца спрямо семействата на деца с починал родител. Вътрешното производство, заведено от жалбоподателката, не е довело до постигане на целта ѝ да се определи, че нейното семейство не е трябвало да бъде изключено от възможността да получава въпросната помощ (сравни с *C.P. v. United Kingdom*, цитирано по-горе, § 46). Също така не може да се каже, че изключването не е довело до действителни вреди за семейството ѝ, като се има предвид, че то е било лишено изцяло от посочената помощ от държавата. Отделно от чисто финансовата стойност на тази помощ, оплакването е, че действията на властите са довели до това, че жалбоподателката не е била допусната до получаване на помощта и

нейните деца, чийто баща е неизвестен, са поставени в по-неблагоприятно положение спрямо децата, които имат само един жив родител вследствие на смъртта на втория.

82. Следователно жалбата повдига важен въпрос, както по отношение на субективното възприятие на жалбоподателката, така и по отношение на обективния залог. Следователно въпросът не може да бъде сведен, както Правителството предлага, до чисто парично сравнение между доходите на семейството на жалбоподателката и финансовите ползи от получаването на въпросната помощ. Ето защо Съдът намира, че не може да се каже, че първата жалбоподателка не е претърпяла значителна вреда в резултат на отказа да ѝ се предостави въпросната помощ.

83. Този извод би бил достатъчен, за да се отхвърли предварителното възражение на Правителството за липса на значителна вреда. Съдът обаче отбелязва следното по отношение на втория елемент от въпроса, а именно необходимостта от разглеждане на делото, доколкото спазването на правата на човека налага това (вж. параграф 80 по-горе). Решенията на властите – да се изисква установяване на самоличността на бащата, за да се отпусна помощта – имат по-широки последици върху правото на свобода от дискриминация и правото на личен живот за лица, които, подобно на първата жалбоподателка, носят самостоятелна отговорност за грижите на семейството си поради неизвестността на бащата, както и за техните деца. Така, Съдът намира, че въпросът, повдигнат в разглежданата жалба, е от общ характер, засягащ спазването на Конвенцията. Той счита, че поради това може да се наложи да изясни задълженията на държавата, по-конкретно задълженията по чл. 14 и 8 от Конвенцията. Съдът трябва също така да прецени дали настоящата ситуация е от структурен характер, което от своя страна би изисквало от държавата да предприеме действия, за да я разреши.

84. Накрая, що се отнася до третия критерий, а именно изискването делото да бъде надлежно разгледано от национален съд, Съдът отбелязва, че съдебното оспорване на жалбоподателката срещу административния отказ да ѝ се предостави помощта е ефективно разгледано на две съдебни инстанции, които са разгледали по същество предмета на оплакването, повдигнато в настоящата жалба.

85. Съдът счита, че поради липсата в настоящия случай на два от трите посочени критерия за недопустимост, възражението на Правителството за липса на значителна вреда следва да бъде отхвърлено.

(с) Други основания за недопустимост

86. Съдът отбелязва, че жалба № 18592/15 не е явно необоснована по смисъла на чл. 35, ал. 3 (а) от Конвенцията. Освен това отбелязва, че не

е недопустима и на другите основания, изброени в чл. 35 от Конвенцията. Следователно тя трябва да бъде обявена за допустима.

С. По същество

1. Становища на страните

(а) Първата жалбоподателка

87. Жалбоподателката твърди, че държавата е нарушила правото ѝ на личен и семеен живот, налагайки ѝ задължение като самотен родител да установи бащинство на децата си, за да може те да не бъдат дискриминирани и нейното семейство да не бъде изключвано от системата за получаване на семейни помощи. Като се има предвид, че Конституцията предвижда децата, родени извън брака, да се ползват с равни права с родените в брака, също така и майките да се ползват със специална закрила, гореописаното изискване е непропорционално и е в нарушение на правото на жалбоподателката на личен и семеен живот и свобода от дискриминация. Легалната дефиниция на „деца с един жив родител“ (вж. параграф 40 по-горе) предполага, че само деца с установен произход и от двамата родители могат да получават помощи съгласно чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, при условие че един от родителите е починал. Тази дефиниция по начало изключва и дискриминира семействата на деца с неустановен произход от бащата.

88. Доколкото държавата е въвела помощ за деца само с един жив родител, независимо от финансовото състояние на семейството, е несправедливо да се изключат от децата на семейства с един родител по причина, че вторият е неизвестен. Всяко вътрешно разграничение по отношение на психическото състояние на детето (дали то е страдало от смъртта и т.н.) е без значение.

89. Още по-неоправдано е като предпоставка за включване на децата в системата за получаване на помощи да се превръща задължението на майката да предяви съдебен иск срещу бащата за установяване на бащинството. Съгласно българското законодателство, за да бъде допустим такъв иск, той може да бъде предявен само в рамките на три години от раждането на детето (вж. параграф 54 по-горе), а към момента, в който искането на жалбоподателката за получаване на помощта е било отхвърлено, този срок е бил изтекъл.

90. Основният елемент, който е от значение при определяне дали положението на децата, един от чиито родители е починал, е подобно или различно на положението на децата, които не са били припознати от баща си, се открива в реалностите на семейната ситуация и в обхвата на действително полаганите грижи. Действията на властите по делото на жалбоподателката са довели до ситуация, в която нейните деца, които не са припознати от баща си, са могли да постигнат

недискриминационно отношение, само ако жалбоподателката преди това би допуснала непропорционална намеса в личния и семейния си живот.

(b) Правителството

91. Правителството признава, че първата жалбоподателка и нейните деца представляват семейство както по смисъла на Конвенцията, така и на националното законодателство (във връзка с последната точка, вж. параграф 39 по-горе).

92. Въвеждането на помощта в чл. 7, ал. 9 от ЗСПД е насочено към прилагане на държавната политика за защита на семействата и децата, както се изисква от Конституцията. Държавата има свобода на преценка по отношение на специфичните уязвими групи от населението, за които може да разширява своята подкрепа и закрила. Помощта предоставя по-конкретно необходимата подкрепа за уязвимата група деца, единият от чиито родители е починал. Помощта е достъпна и за семейства с деца с увреждания и за приемни семейства, както и за семействата на роднини на деца, които се грижат за тях вместо собствените им родители (вж. параграф 38 по-горе). Логиката на законодателя е била, че помощта, макар и не толкова значителна в своя финансов аспект, има за цел да компенсира до известна степен емоционалната травма, преживяна от децата в резултат на загубата на родител, или поради физическо увреждане или невъзможност да живеят със собствените си майка и баща.

93. Според становището на Правителството въвеждането на помощ, независима от доходите на семейството, за семействата на деца с неизвестен баща, би довело до неравно третиране на други групи деца, отглеждани от един родител.

94. Няма правна разлика в отношението към децата във връзка с това дали са родени в или извън брака и дали бащите им са ги припознали или не. За да има право на въпросната помощ, е достатъчно детето да има двама родители, единият от които е починал. Във всички други случаи на семейства с един родител законът предвижда различни начини за установяване и възстановяване на отношенията на детето с втория родител, включително предявяването на иск в съда за установяване на бащинство на детето. Предявяването на такъв иск е прерогатив на майката и тя може да реши дали и кога да го упражни. В българското законодателство или съдебна практика няма задължение за майките да установяват бащинство на децата си.

95. Може да има много и различни причини, поради които бащинството не е установено в настоящия случай, включително такива от дълбоко интимен характер. Жалбоподателката е взела съзнателно решение да бъде самотна майка и нейното положение не се дължи на обективни причини извън нейния контрол.

96. Има съществена разлика между положението на дете, което е останало полусирак, и дете, което живее само с един от родителите си, защото те не са имали сключен брак или след развод. Във втория случай детето продължава да има двама родители и се предполага да получава грижи и от двамата, тъй като разпределението на родителските права може да се променя, а и при всички случаи и двамата родители носят отговорност да участват в отглеждането на детето. Не е такъв случаят с дете, останало полусирак, тъй като връзката с починалия родител е необратимо прекъсната.

97. Българското законодателство предоставя редица възможности за жените при упражняване на правото им да се възпроизвеждат. Те включват асистирана репродукция и неограничен достъп до възможността за аборт в случаи на нежелана бременност. Освен това редица разпоредби в различни документи от българското законодателство дават права на семейства с един родител, включително майки на деца, чиито бащи са неизвестни, да получават финансова помощ, при условие че доходите им са под определен праг.

98. Правителството посочва също така, че в общия случай най-честата причина бащата да не припознае дете е неговото нежелание да го направи. Това важи особено в ситуации, в които бащите действително са живели със семейството, без да са припознали законно децата. Правителството предполага, че е редовна практика на определени етнически и социални общности в България да се „преструват“, че майката е самотен родител, за да получават по-лесно помощи от държавата. Тази конкретна практика обяснява големия брой неприпознати деца в статистиката (вж. параграф 25 по-горе).

99. Ако държавата трябва да предоставя финансова помощ на всички деца в страната, чиито бащи са неизвестни, което е между 14% и 18% от всички родени деца, това би представлявало непропорционална тежест за държавния бюджет. Ако бъде установено, че държавата нарушава забраната за дискриминация в резултат на това, че семействата с неизвестни бащи не се третират като равни на семейства с починал родител, по всяка вероятност държавата ще бъде принудена да премахне изцяло помощта, предвид че тежестта върху бюджета ще бъде прекомерна.

2. Преценката на Съда

(а) Общи принципи

100. Съгласно установената практика на Съда, за да възникне въпрос по отношение на чл. 14, трябва да има разлика в третирането на лица в аналогични или относимо сходни ситуации. С други думи, изискването на се докаже аналогична ситуация не изисква сравняваните групи да са идентични. Жалбоподателят трябва да докаже, че предвид специфичния

характер на жалбата си, се е намирал в относително сходна ситуация с други лица, получили различно отношение (вж. *Fábián v. Hungary* [GC], № 78117/13, § 113, 5 септември 2017 г., с допълнителни препратки). Подобна разлика в отношението е дискриминационна, ако няма обективна и разумна обосновка за нея; с други думи, ако не преследва легитимна цел или ако няма разумна пропорционална връзка между използваните средства и целта, чиято реализация се търси (вж. *Konstantin Markin*, цитирано по-горе, § 125).

101. Договарящите държави се ползват със свобода на преценка при определянето дали и до каква степен разликите в иначе подобни ситуации оправдават различно отношение (вж. *X and Others v. Austria* [GC], № 19010/07, § 98, ЕСПЧ 2013). Обхватът на свободата на преценката варира в зависимост от обстоятелствата, предмета и неговия произход, но окончателното решение дали се спазват изискванията на Конвенцията е на Съда (вж. *Kurić and Others v. Slovenia* [GC], № 26828/06, § 387, ЕСПЧ 2012 (извадки)). Обикновено на държавата се позволява широка свобода, когато става въпрос за общи мерки в икономическата или социалната стратегия (вж. *Carson and Others v. The United Kingdom* [GC], no. 42184/05, § 61, ЕСПЧ 2010). Поради преките си познания относно своето общество и неговите нужди, националните власти по принцип се намират в по-добра позиция от международния съдия да оценят това, което е в обществен интерес по социални или икономически причини, и Съдът като цяло ще уважи избора на законодателната власт, освен ако той не е „очевидно без разумно основание“ (вж. *Stec and Others v. the United Kingdom* [GC], № 65731/01 и 65900/01, § 52, ЕСПЧ 2006-VI). Съдът е подчертавал в контекста на чл. 14 във връзка с чл. 1 Протокол 1, че макар свободата на преценка в контекста на общите мерки по провеждане на икономическа или социална политика по принцип да е широка, тези мерки все пак трябва да бъдат прилагани по начин, който не нарушава забраната за дискриминация, както е уредена в Конвенцията и отговарят на изискването за пропорционалност (вж. *Fábián*, цитирано по-горе, § 115, с допълнителни препратки). По този начин дори широката свобода в рамките на икономическата или социалната политика не оправдава приемането на закони или практики, които биха нарушили забраната за дискриминация. Следователно в този контекст Съдът е ограничил възприятието си за избора относно политиката на законодателя като не „очевидно без разумно основание“ до обстоятелства, при които твърдяната разлика в третирането е резултат от преходна мярка, съставляваща част от схема, приложена с цел да коригира неравенство (вж. *J.D. and A v. the United Kingdom*, № 32949/17 и 34614/17, § 88, 24 октомври 2019 г., с допълнителни препратки).

102. Съдът счита също така, че тъй като в наши дни напредъкът в половото равенство е основна цел за държавите-членки на Съвета на

Европа, ще трябва да се изтъкнат много сериозни причини, за да може подобна разлика в третирането да се счита за съвместима с Конвенцията (вж. *Konstantin Markin*, цитирано по-горе, § 127). По-конкретно, твърдения относно традициите, общите възприятия или преобладаващите социални нагласи в определена държава не са достатъчно оправдание за проявата на различно отношение въз основа на пола (пак там). Съдът отбелязва също така, че отдавна е създадена обща позиция на държавите-членки на Съвета на Европа по отношение на важноста да бъдат еднакво третирани децата, родени в рамките на и извън брака, което освен това към днешна дата е довело до единен подход от страна на националните законодателни органи по този въпрос – принципът на равенство, елиминиращ самите понятия за законородени деца и деца, родени извън брака – и до социално и правно развитие, категорично потвърждаващо целта за постигане на равенство между децата (вж. *Fabris v. France* [GC], № 16574/08, § 58, ЕСПЧ 2013 (извадки), и *Marckx v. Belgium*, 13 юни 1979 г., § 41, серия А № 31; вж. също Европейската конвенция за правния статут на децата, родени извън брак от 1975 г.). Съответно, трябва да бъдат изтъкнати много сериозни причини, за да може разграничението на основата на раждане извън брака да може да се счита за съвместимо с Конвенцията (пак там; вж. още *Genovese v. Malta*, № 53124/09, § 44, 11 октомври 2011 г.).

103. Разбирането за дискриминация по смисъла на чл. 14 включва и случаи, в които дадени лица или групи се третират, без подходяща обосновка за това, по-неблагоприятно от други, въпреки че по-благоприятното третиране не се изисква от Конвенцията (вж. *Biao v. Denmark* [GC], № 38590/10, § 90, 24 май 2016 г., и *Abdulaziz, Cabales and Balkandali v. the United Kingdom*, 28 май 1985 г., § 82, серия А № 94).

104. Чл. 14 не забранява всички различия в отношението, а само тези, които се основават на определени, обективна или лична характеристика, или на „признак“, посредством които лицата или групите се разграничават едни от други. Думите „друг признак“ обикновено имат широко значение и тяхното тълкуване не се ограничава до характеристики, които са лични в смисъл, че са вродени или присъщи (вж. *Carson and Others*, цитирано по-горе, § 70, и *Clift v. the United Kingdom*, № 7205/07, §§ 56-58, 13 юли 2010 г.).

105. Що се отнася до тежестта на доказване във връзка с чл. 14 от Конвенцията, след като жалбоподателят е демонстрирал различие в третирането, Правителството трябва да докаже, че то е било оправдано (вж. *Biao*, цитирано по -горе, § 92).

(b) Приложение на тези принципи към настоящото дело

- (i) Дали жалбоподателката е била в относително подобна или аналогична ситуация с тази на живите родители, чиито деца са законно припознати от починалия родител

106. Съдът трябва да прецени дали жалбоподателката, самотна майка, чиито малолетни деца не са припознати от своя баща, е в аналогично положение с групите, които имат право да получават помощ, независимо от доходите си, по чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, а именно самотни родители на деца, чиито правни връзки с двамата им родители са били установени преди смъртта на другия родител. Тези групи се състоят от бащи на деца, чиито майки са починали; вдовици, чиито деца са родени в брак; и самотни майки, чиито деца са били припознати от бащата преди смъртта му.

107. Съдът вече е констатирал, че що се отнася до плащанията за отпуск за отглеждане на дете, мъжете и жените са в аналогично положение (вж. *Konstantin Markin*, цитирано по-горе, § 132). Съдът не намира основание да приема друго по отношение на семейните помощи, предназначени да подкрепят семействата на деца с един жив родител. Мъжете и жените са „еднакво поставени“ по отношение на ролята си на самостоятелно полагащи грижи за децата си.

108. Съдът трябва също така да реши дали самотните майки на деца с неизвестни бащи (като първата жалбоподателка) са в относително подобно положение на майките, които са останали вдовици или чиито деца са били законно припознати от бащите им. Извършвайки този анализ, Съдът трябва да вземе предвид конкретния характер на жалбата (вж. *Fábián*, цитирано по-горе, § 113), която в настоящия случай се отнася до искане за месечни помощи по чл. 7, ал. 9 от ЗСПД. Съдът отбелязва, че, както се твърди от Правителството, основната цел на въвеждането на обсъжданите помощи е прилагането на политиката за защита на семействата и децата, както постановява Конституцията (вж. параграф 92 по-горе). Макар и Правителството да твърди още, че помощта е насочена към компенсиране на страданието в резултат на смъртта на родител, това не изглежда да е главната причина за законодателната схема. Съдът отбелязва, че относимото национално законодателство, а именно чл. 7 от ЗСПД, е насочено към предоставяне на текуща подкрепа на деца, които растат в неблагоприятно семейно положение в по-общ план (вж. параграфи 36-40 по-горе). Като се вземат предвид основните характеристики на въпросната схема, а именно осигуряване на текуща месечна подкрепа за семейства с деца, които по различни причини се намират в уязвимо положение (вж. също параграф 119 по-долу), както и ролята на групите майки, описани по-горе като единствени лица, полагащи грижи за децата си, Съдът е на мнение, че тези групи са в “относително подобна ситуация”.

(ii) Дали има разлика в третирането

109. Съдът отбелязва, че на първата жалбоподателка е отказана месечната помощ по чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, тъй като тя не може да представи документи, удостоверяващи, че бащата е починал и децата са

негови законни наследници. Съдът отбелязва също, че другите групи, обсъдени в предходните два параграфа, биха могли да поискат помощта, тъй като са в състояние да представят тези документи, имайки предвид че в тези случаи децата имат установени правни отношения и с двамата родители. Следователно има разлика в проявеното отношение към семейството на жалбоподателката и към другите групи семейства, обсъдени по-горе.

(iii) *Дали разликата в отношението е основана на "признак" по смисъла на чл. 14*

110. Съдът по-нататък отбелязва, че първата жалбоподателка е третирана по различен начин на следните две основания.

111. Първото е по отношение на пола ѝ, като се има предвид, че тъй като майчинството се определя от самия акт на раждане, в по-голямата част от случаите единствено бащинството на децата може да бъде неизвестно. Жалбоподателката, като майка на дете с неизвестен баща, не може да представи необходимите документи съгласно закона, докато самотен баща, ако майката е починала, обикновено би могъл да направи това.

112. Второто основание за различното третиране на жалбоподателката е семейното ѝ положение. Жалбоподателката е получила различно отношение поради факта, че е самотна майка, без да е установена самоличността на бащите на нейните деца. Това е резултат от формулировката на чл. 7, ал. 9 от ЗСПД по отношение на семейства с „един жив родител“, тълкувана като отнасяща се за семейства с „един преживял родител“, и от изискването един от родителите в семейството да е починал (вж. параграф 40 по-горе), тълкуване, потвърдено и изяснено от Конституционния съд през 2013 г. (вж. параграфи 44-51 по-горе).

113. Съдът отбелязва, че в резултат на прилагането на този закон семейството на първата жалбоподателка е било изключено от възможността за получаване на месечните помощи въз основа на нейното семейно положение. По-конкретно, нейното семейство не може да изпълни съответните изисквания за получаване на помощите, тъй като децата ѝ нямат установени правни отношения с двамата родители.

(iv) *Дали разликата в третирането е обективно оправдана*

114. Остава да се установи дали по отношение на въпросната семейна помощ разликата в отношението към родителите в зависимост от пола и семейното им положение е преследвала законна цел и е била обективно и разумно оправдана, съгласно чл. 14 от Конвенцията.

115. На първо място Съдът отбелязва, че приложимото право, а именно чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, предвижда помощта да се изплаща само на семействата на деца с двама законно установени родители, единият от

които е починал. По този начин самият закон прави разлика между тази категория семейства и семействата само с един известен родител като семейството на първата жалбоподателка. Според Съда въпросната правна разпоредба, потвърдена от тълкуването на Конституционния съд, се основава на много традиционно и остаряло разбиране за семейството, по-конкретно по отношение на очакването, че децата трябва да имат установени правни отношения с двама родители (вж. параграфи 46 и 47 по-горе). Съдът е приел, че трябва да бъдат изтъкнати много сериозни причини, за да може разликата в проявеното третиране на основание раждане извън брака да може да се приеме за съвместима с Конвенцията (вж., между всичко останало, *Genovese*, цитирано по-горе, § 44, 11 октомври 2011 г., където жалбоподателят е роден извън брака, въпреки че впоследствие са установени правни отношения с двамата родители). В друго разгледано от Съда дело, а именно *Camp and Bourimi v. the Netherlands* (№ 28369/95, § 38, ЕСПЧ 2000-X), връзките на жалбоподателя с неговия баща не са били признати по закон и в резултат на това той е бил третиран по различен начин (по-неблагоприятно) не само в сравнение с деца, родени в брака, но и в сравнение с деца, които, макар и родени извън брака, са припознати от своя баща. По делото *Camp and Bourimi* Съдът отново поддържа позицията, че трябва да бъдат изтъкнати много сериозни причини, за да се счете разликата в проявеното отношение за съвместима с Конвенцията (пак там).

116. Тезата на Правителството, че е било достатъчно първата жалбоподателка да докаже, че децата ѝ са имали двама родители и че единият от тях е починал, за да получи помощта (както е посочено в параграф 94 по-горе), само потвърждава това стереотипно разбиране за семейството като задължително състоящо се от двама законни родители. Съдът подчертава, че стереотипи от този тип, изискващи законово установени отношения и с двамата родители в едно семейство, не могат да се считат за достатъчна обосновка за разликата в проявеното отношение в по-голяма степен от стереотипите, основани на раса, пол, цвят на кожата или сексуална ориентация (вж., във връзка с възприемането на жените като основно полагащи грижи за децата, и на мъжете като основно осигуряващи прехраната, *Konstantin Markin*, цитирано по-горе, § 143; вж. също, *mutatis mutandis*, *Genovese*, цитирано по-горе, § 44, и *Camp and Bourimi*, цитирано по-горе, § 38).

117. Съдът се съгласява с твърдението на Правителството, че съображенията, въз основа на които първата жалбоподателка може да не желае да разкрие самоличността на бащата на децата си и/или да търси правно припознаване чрез съда, за да удовлетвори изискванията на чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, могат да бъдат многобройни и във всеки случай да имат подчертано личен характер (вж. параграф 95 по-горе). Противно на позицията на Правителството обаче, Съдът не счита, че от жалбоподателката следва да се изисква да предприеме стъпки – като

например да поиска от бащата да припознае децата (вж. параграф 53 по-горе) или да започне съдебно производство с цел установяване на бащинство (вж. параграф 54 по-горе), ако бащата ѝ е известен – като предпоставка за равно третиране на семейството ѝ спрямо семействата с деца, които имат установени правни отношения с двамата родители и единият от тях е починал. Да се приеме това би означавало намеса в личния и семейния ѝ живот, преди да се допусне семейството ѝ да получи равно третиране. Следователно, поставянето на възможността за получаване на помощта под условие за разкриване на интимна информация за жалбоподателката и/или предприемане на правни стъпки по съдебен път за установяване на бащинството на децата, при положение че всичко това попада пряко в сферата на нейния личен живот и самата тя не желае да го прави, означава обвързване на пълното упражняване на правото ѝ на зачитане на нейния семеен живот с това да се откаже от упражняването на правото си на зачитане на нейната социална и лична идентичност и психологическа неприкосновеност, като всички тези права са защитени съгласно чл. 8 от Конвенцията (за сравнение, *mutatis mutandis*, *A.P., Garçon and Nicot v. France*, № 79885/12 и 2 други, § 131, 6 април 2017 г.; вж. също *Paradiso and Campanelli v. Italy* [GC], № 25358/12, § 159, 24 януари 2017 г. по отношение на съдържанието на чл. 8). Следователно, съществуването на такова изискване едва ли може да се счита за обективно оправдано.

118. Що се отнася до обосновката, концентрирана изцяло върху загубата на родител (вж. доводите на Правителството, обобщени в параграф 92 *in fine* по-горе), Съдът отбелязва, че по правило не може да се каже, че децата с неизвестен баща се намират в по-добро положение от децата с един починал родител, без да се отчита цялата гама от други заобикалящи и относими обстоятелства, които неизбежно варират значително в отделните случаи. Също така не може да се каже, че тези деца изискват по-малко грижа и защита. Може дори да се твърди, че те се намират в по-неблагоприятна ситуация, като се има предвид че, за разлика от децата с установено бащинство, те не могат да бъдат законни наследници на бащите си. В обективен план те са лишени от грижите и защитата на един от родителите си по същия начин като децата, чийто родител е починал.

119. В процеса на разясняване на целта на помощта по чл. 7, ал. 9 от ЗСПД, Правителството също така посочва, че семейната помощ, независимо от дохода на семейството, се предоставя съгласно различни разпоредби на закона и за семейства на деца с увреждания, и на семейства на деца, за които се грижат семействата на техните близки или приемни семейства (вж. параграфи 38 и 92 по-горе). Основната обща причина за това, според Правителството, е емоционалната травма, предизвикана от обстоятелства, различни от смъртта на родител. Целта на законодателя е да компенсира поне до известна степен тези особено

уязвими групи деца. Съдът счита, че семейното положение на жалбоподателката в този случай, което според нея се характеризира с пълното отсъствие на баща, като правило не може да се смята за благоприятно за децата в нейното семейство. Аргументите, изтъкнати от Правителството, за да оправдаят изключването на нейното семейство от възможността за получаване на помощите, следователно не са последователни или убедителни и в резултат на това не може да се приеме, че предоставят разумна или обективна обосновка за въпросното изключване.

120. Що се отнася до аргумента, че ако се допусне семействата на деца с неизвестни бащи да получават въпросната месечна помощ, това би довело до неравноправно третиране на други групи деца, отглеждани от един родител (вж. параграф 93 по-горе), Съдът подчертава, че Правителството не уточнява кои групи има предвид, а задачата на Съда се ограничава до разглеждане на конкретните факти, представени пред него.

121. Доколкото от забележките на Правителството може да се направи извод, че изискването за установяване на самоличността на бащата служи като защита на държавата срещу измами (вж. параграф 98 по-горе), Съдът намира, че Правителството в нито един момент не е твърдяло, че самата жалбоподателка се опитва или има за цел да измами държавата, изисквайки отпускането на разглежданата помощ. Правителството по-скоро наемква, че това е редовна практика на някои етнически и социални общности в България, които целят да претендират за помощи от държавата, които по принцип не им се полагат. Правителството обаче не представя никакви доказателства, статистически или други, в подкрепа на твърденията за такава широко разпространена практика на измама и по какъв начин обсъжданата политика е насочена към защита срещу нея (вж. параграф 25 по-горе). Трудно е да се приеме аргументът, изтъкнат от Правителството, че общият брой на неприпознатите деца отразява сам по себе си измамна практика и че обсъжданото законодателство е оправдано по отношение на защитата срещу такъв тип измама. Правителството също така не представя доказателства, че други, по-стандартни мерки, насочени към предотвратяване на измамни искания, са се оказали неефективни. В тази връзка Съдът подчертава, че съществуват различни правни и политически средства за успешна борба с измамите и във всеки случай аргументът за предотвратяване на измами няма връзка с личната ситуация на жалбоподателката.

122. Правителството подчертава още, че включването на категорията, към която кандидатката принадлежи, в планираните помощи, би довело до прекомерно високи разходи за държавата, а тя не разполага с ресурси за тях. Правителството твърди също така, че ако Съдът установи нарушение на забраната за дискриминация по

отношение на жалбоподателката, държавата вероятно ще бъде принудена да премахне изцяло помощта поради прекомерната финансова тежест, пред която ще бъде изправена (вж. параграф 99 по-горе).

123. Държавите обикновено имат широка свобода на преценка, когато става въпрос за общи мерки на икономическата или социалната стратегия (вж., наред с другото, „Пономарьови срещу България“, № 5335/05, § 52, ЕСПЧ 2011 и цитираната съдебна практика в параграф 101 по-горе) и ресурсите, които властите могат да отделят за семейни помощи, са неизбежно ограничени. Освен това в държавите-страни по Конвенцията съществуват много различни системи за социално подпомагане. Липсата на общ стандарт обаче не освобождава държавите, които приемат схеми за отпускане на семейни помощи, от задължението да предоставят помощите без дискриминация (за сравнение, *mutatis mutandis*, *Weller*, цитирано по-горе, § 34; вж. също цитираната съдебна практика в параграф 101 по-горе). Дори широката свобода на преценка в рамките на икономическата или социалната политика не оправдава приемането на закони или практики, които биха нарушили забраната за дискриминация (вж. *J.D. and A v. the United Kingdom*, цитирано по-горе, § 88). По този начин, дори като се има предвид широката свобода на преценка, с която разполага държавата по въпросите на социалната и икономическата политика, Съдът счита аргумента, че определянето на категорията на жалбоподателката като отговаряща на условията за получаване на помощта е неприемливо, тъй като би довело до това властите да трябва да изразходват повече средства, отколкото в момента, сам по себе си не е достатъчен, за да оправдае такава разлика в третирането.

124. Накрая, макар че не е от компетентността на Съда да се ангажира с политическото измерение на една потенциална мярка за пълното премахване на помощта, за евентуалната нужда от чието налагане Правителството предупреждава, това не може да му попречи да се произнесе по същността на отправеното към него оплакване по чл. 14 от Конвенцията, разглеждан във връзка с чл. 8, с оглед на фундаменталното значение на забраната за дискриминация и правото на зачитане на семейния живот.

125. Въз основа на горното Съдът заключава, че живите родители на деца, законно припознати от починалия родител, имат право да получат семейните помощи, независимо от доходите на семейството. За разлика от тях жалбоподателката, самотна майка на деца с неустановен баща, не е получила такова право. Правителството нито твърди, нито представя доказателства, които да сочат, че неизвестният баща на двете деца на жалбоподателката действително е осигурявал грижи или издръжка на децата или е участвал по някакъв начин в живота им. Докато Съдът не изключва възможността ситуацията да е различна в случаи с други

самотни родители на деца с юридически неустановени отношения с двамата родители, където неустановените официално бащи в действителност издържат децата си, Правителството не е доказало в конкретните обстоятелства по настоящото дело да е имало убедителни причини, несвързани със семейното положение на жалбоподателката или с нейния пол, да се упражни дискриминационното третиране към семейството на жалбоподателката във връзка с чл. 7, ал. 9 от ЗСПД. Съдът подчертава по-конкретно, че трябва да бъдат изложени много сериозни причини, за да може различното третиране, основано само на пола или семейния статус, да се счита за съвместимо с Конвенцията (вж. *Ünal Tekeli v. Turkey*, № 29865/96, § 53, ЕСПЧ 2004-X (извадки), и, *mutatis mutandis*, *Camp and Bourimi*, цитирано по-горе, § 38). Следователно Съдът заключава, че разликата в третирането, на която е станала жертва първата жалбоподателка, представлява дискриминация както по отношение на нейния семеен статус, така и по отношение на пола ѝ.

126. Следователно е налице нарушение на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 8.

III. ПРИЛОЖЕНИЕ НА ЧЛ. 41 ОТ КОНВЕНЦИЯТА

127. Чл. 41 от Конвенцията гласи:

„Ако Съдът установи нарушение на Конвенцията или на Протоколите към нея и ако вътрешното право на съответната Високодоговаряща страна допуска само частично обезщетение, Съдът, ако е необходимо, постановява предоставянето на справедливо обезщетение на потърпевшата страна.“

A. Обезщетение за вреди

128. По отношение на имуществени вреди първата жалбоподателка претендира 522 евро годишно общо за двете деца (43,50 евро x 12 месеца), от датата на подаденото от нея заявление за получаване на помощта на национално ниво (вж. параграф 6 по -горе) до датата на решението на Съда. Уточнява, че това възлиза на 2 088 евро за четиригодишен период на неизплатени семейни помощи по отношение на двете деца. Жалбоподателката претендира още 12 000 евро за неимуществени вреди. По-конкретно, претендира 3500 евро за нанесени неимуществени вреди за всяко от двете си непълнолетни деца и 5000 евро за себе си.

129. Правителството твърди, че тези суми са недоказани. Що се отнася до искането по отношение на имуществени вреди, жалбоподателката не отговаря на условията на националното законодателство за въпросната помощ и следователно не може да претендира обезщетение за това, което не ѝ се дължи. Що се отнася до

претенцията за неимуществени вреди, искането по отношение на двете деца е явно неоснователно, тъй като те не са жалбоподатели по настоящото дело. Що се отнася до претенцията по отношение на самата първа жалбоподателка, то е прекомерно.

130. Съдът не открива никаква причинно-следствена връзка между констатираното нарушение и неимуществените вреди, твърдени по отношение на двете деца на първата жалбоподателка; следователно отхвърля това искане.

131. В същото време присъжда на първата жалбоподателка 4 500 евро за понесени неимуществени вреди и 3 915 евро за имуществени вреди, като последните са за периода между 30 септември 2013 г. и 31 март 2021 г., плюс всички данъци, които могат да бъдат начислени.

В. Разходи и разноски

132. Първата жалбоподателка също така претендира 2160 евро по отношение на разноските, направени пред Съда.

133. Правителството твърди, че искът е прекомерен.

134. Съгласно практиката на Съда жалбоподател има право на възстановяване на разходи и разноски само доколкото е доказано, че те са били действително и необходимо направени и са в разумен размер. В настоящия случай, като взема предвид наличните документи и горепосочените критерии, Съдът намира за основателно да присъди 2 160 евро за производството пред Съда. Тази сума е сравнима с хонорарите, присъдени по отношение на разходите за адвокати на жалбоподателите в последните дела срещу България със подобна сложност (вж., по-специално, “Пенчеви срещу България”, № 77818/12, § 89, 10 февруари 2015 г.; “Булвес АД срещу България”, № 3991/03, § 85, 22 януари 2009 г., и “Мутишев и други срещу България”, № 18967/03, § 160, 3 декември 2009 г.).

С. Лихва за забава

135. Съдът смята за уместно лихвата за забава да бъде обвързана с пределната ставка по заеми на Европейската централна банка, към която се добавят три процентни пункта.

ПО ТЕЗИ СЪОБРАЖЕНИЯ СЪДЪТ ЕДИНОДУШНО

1. *Решава* да обедини жалбите;
2. *Обявява* жалба № 18592/15 за допустима, а жалба № 43863/15 за недопустима;

РЕШЕНИЕ ЙОЧЕВА И ГАНЕВА СРЕЩУ БЪЛГАРИЯ

3. *Постановява*, че е налице нарушение на чл. 14 от Конвенцията във връзка с чл. 8 по отношение на първата жалбоподателка, г-жа Катерина Бориславова Йочева;
4. *Постановява*,
- (a) че държавата-ответник трябва да заплати на жалбоподателката в срок от три месеца от датата, на която решението стане окончателно в съответствие с чл. 44, ал. 2 от Конвенцията, следните суми, които се обменят в български лева по курса, валиден към датата на плащането:
 - (i) 3915 евро (три хиляди деветстотин и петнадесет евро), плюс всички данъци, които биха могли да се начислят, за имуществени вреди;
 - (ii) 4500 евро (четири хиляди и петстотин евро), плюс всички данъци, които биха могли да се начислят, за неимуществени вреди;
 - (iii) 2160 евро (две хиляди сто и шейсет евро), плюс всички данъци, които биха могли да се начислят на първата жалбоподателка, за разходи и разноси;
 - (b) че от изтичането на гореспоменатия тримесечен срок до плащането се дължи проста лихва върху горепосочените суми в размер, равен на пределната ставка по заеми на Европейската централна банка за срока на забава, към която се добавят три процентни пункта;
5. *Отхвърля* останалата част от претенцията на жалбоподателката за справедливо обезщетение.

Изготвено на английски език и публикувано писмено на 11 май 2021 г. съгласно правило 77 §§ 2 и 3 от Правилника на Съда.

{signature_p_2}

Андреа Тамиети
Секретар

Тим Ейке
Председател